Emanuela I. Dima

CONSIDERAȚII ASUPRA VERBELOR COGNITIVE ROMÂNEȘTI

1. PRECIZĂRI PRELIMINARE

1.1. Lexicalizarea câmpului semantic al cunoaşterii umane la nivelul limbii actuale standard (normat, în afara variațiilor stilistice sau dialectale) este un demers care presupune, prin însăşi natura domeniului supus analizei, implicarea mai multor discipline teoretice. Astfel, prin unele principii specifice, *psihologia* şi, uneori, chiar *psihopedagogia* pot ajuta, de pildă, la delimitarea (pozitivă sau negativă) a obiectului de studiu. Stabilirea corpusului lexical implicat în redarea cogniției umane nu se poate face în afara lămuririi anterioare a unor aspecte teoretice, necesitând precizări legate atât de numărul etapelor ce descriu acest proces (de exemplu dacă poate fi considerată sau nu secvența logică a trecerii informației către alt vorbitor – *externalizarea informației* – ca etapă componentă a cogniției, ori acest proces se încheie odată cu obținerea stării cognitive secundare, în care are sens verbul *a şti*), cât şi de căile implicate în obținerea datelor (în ce măsură pot fi considerate, de pildă, *afectul* şi *percepția fizică* modalități epistemice apte să furnizeze date obiective, prin a căror analiză se poate ajunge la concluzii credibile). Lucrările anterioare care vizează, chiar numai tangențial, descrierea principiilor prin care se efectuează lexicalizarea acestui câmp semantic, oferă în general unele precizări referitoare la capacitatea de cunoaştere umană, la modalitățile de achiziție şi procesare a informației, stabilind, însă, de cele mai multe ori în mod aleatoriu, etapele acestui proces.

1.2. Prin raportare permanentă la contribuțiile anterioare ale unor autori care au adus în discuție criteriile implicate în stabilirea inventarului propriu-zis al verbelor cognitive, oferind, explicit sau nu, un răspuns problemelor menționate anterior, vom încerca să oferim, pentru limba română actuală, amănunte legate de dificultățile întâlnite în lexicalizarea acestui câmp semantic.

2. CONTRIBUȚII TEORETICE ANTERIOARE

2.1. Definirea capacității cognitive umane, a țintelor procesului de dezvoltare a acestei capacități, dar şi a parametrilor supuşi evaluării în cadrul fiecărei etape în parte, reprezintă aspecte ale procesului cognitiv privit exclusiv din perspectivă educațională, în fond obiective asumate ale unor *lucrări de* ***psihologie***, care, prin concluziile urmărite, vizează de fapt domeniul ***pedagogiei***. Incluzând în cogniție componenta afectivă a personalității (dar şi dezvoltarea abilităților psihomotorii),

LR, LXV, nr. 3, p. 339–362, Bucureşti, 2016

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

unele lucrări de psihologie sunt circumscrise descrierii şi evaluării etapelor dezvoltării capacității cognitive (Bloom *et al*. 1956: 4 ş.u.; Anderson & Krathwohl 2001: 67 ş.u.).

Deosebirea esențială dintre cogniția educațională şi cogniția ca proces de (auto)instruire în general este exclusiv una de perspectivă: în primul caz cogniția este privită din punctul de vedere omniscient al evaluatorului, în cel de-al doilea este implicată perspectiva subiectului care se (auto)inițiază în urma acestui demers. De aici decurg alte diferențe: țintele ca şi etapele acestor două tipuri de procese nu coincid, iar componenta lexicală implicată în cogniția educațională trimite, de fapt, la abilitățile mentale supuse procesului de evaluare.

După cum era de aşteptat, succesiunea etapelor procesului cognitiv în context educațional coincide parțial cu cea rezultată din cercetări ulterioare, aflate în afara arealului ştiințific pedagogic, ceea ce şi reprezintă motivul pentru care o menționăm aici[1].

Astfel, etapa fundamentală în procesul educațional implică ***memorizarea*** (*remembering*), care se evaluează prin raportare la ținte educaționale redate lexical prin: *a recunoaşte, a lista, a descrie, a identifica, a* (*de*)*numi, a localiza, a găsi,* etapa *de* ***înțelegere*** (*understanding*), cuantificată prin: *a interpreta*, *a sumariza, a parafraza, a clasifica, a compara, a explica, a exemplifica*, cea de ***punere în aplicare*** (*applying*) prin verbe precum *a implementa, a folosi, a executa*; ***etapa de analiză*** (*analysing*) referitoare la dobândirea unor abilități care pot fi redate prin verbele: *a compara, a organiza, a deconstrui, a sublinia, a structura, a integra*, cea ***de evaluare*** (*evaluating*) prin: *a verifica, a emite ipoteze, a critica, a experimenta, a judeca, a detecta, a testa, a monitoriza*, în timp ce ***etapa de creație*** (*creating*), secvență finală a procesului cognitiv văzut din această perspectivă, exclusiv educațională, implică raportarea la unele abilități mentale cuantificabile prin verbe precum: *a construi, a planifica, a produce, a inventa, a face* (Bloom *et al*. 1956: 4 ş.u.).

Unele secvențe logice (*memorizarea*, *analiza* şi *evaluarea*) sunt identificate ca etape ale cogniției şi în studii ulterioare, efectuate însă din perspectiva subiectului uman angajat în cunoaştere, dar segmentarea acestora în plan logic nu trimite la acelaşi spațiu referențial: *analiza* şi *evaluarea* (datelor achiziționate), de pildă, sunt contopite şi cuprinse într-o etapă mai largă, denumită *conceptuală* sau *de procesare*, iar *memorizarea* nu cuprinde intrinsec *achiziția de informații*, ci urmează logic acestei secvențe (cf. infra). Absența *etapei* inițiale *de achiziție de informații* este logică în acest tip de cogniție, în fond tocmai această secvență reprezintă una din componentele esențiale ale procesului educațional şcolar, etapele ulterioare se bazează pe aceasta.

O altă segmentare logică a cogniției porneşte de la *percepția directă* (i.e. prin simțuri), cuprinde, de asemenea, nivelurile superioare de organizare a informației:

[1] Procesul educațional instituțional presupune într-adevăr cooperare din partea elevului/ studentului, dar, nefiind un demers inițiat de acesta, nu este considerat, la nivelul studiilor recente, ca fiind o componentă semnificativă a cogniției. De altfel, procesul cognitiv uman nu este privit, la nivelul cercetărilor recente, ca fiind dependent de existența vreunui cadru instituțional.

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

recunoaşterea, *amintirea* şi *înțelegerea*, dar consideră limitările superioare ale acestui proces ca fiind ***evaluarea*** şi ***metacunoaşterea*** (Hall, Scholnick, Hughes 1987: 289 ş.u.), taxonomie preluată ulterior şi de alți cercetători (Anderson, Krathwohl 2001: 67), impusă şi funcțională încă în lucrările de specialitate cu aplicabilitate în educația şcolară.

2.2. Abordările ulterioare cu rezultate semnificative asupra descrierii procesului de cunoaştere umană sunt ***interdisciplinare***, fiind efectuate preponderent din perspectiva *domeniului psihologic*, dar supun analizei un corpus lexical consistent şi prezintă în mod explicit criteriile de selectare a acestuia. Tipul de demers ştiințific menționat se circumscrie unui curent teoretic mai larg, cunoscut sub denumirea de *folk theory*, al cărui concept fundamental implică schimbarea perspectivei ştiințifice asupra proceselor psihologice (printre care şi *cunoaşterea*) cu cea a nespecialiştilor, a vorbitorilor, perspectivă „neviciată" de studii şi principii teoretice, considerată, aşadar, „inocentă" (D'Andrade 1987: 112 ş.u.; Schwanenflugel *et al.* 1999: 813 ş.u.).

Modul de organizare a câmpului referențial analizat, conform acestei perspective, sugerează cercetătorilor (în urma unei anchete lingvistice, dar şi psihologice) existența unui *continuum* al prelucrării informației, ierarhizat de la funcția *de* ***achiziție a informației*** (lexicalizată prin verbul *observe* „a observa" sau *question* „a chestiona", de pildă[2]), trecând prin secvența de ***prelucrare*** a acesteia (implicând itemul reprezentativ *think* „a gândi"), uneori şi prin ***memorare*** (înglobată semantic în structura internă a verbelor de învățare, de unde posibilitatea redării acestei etape prin verbe precum *learn* „a învăța"), până la *funcția de* ***externalizare***, ilustrată de verbul *explain* „a explica", considerată etapă finală a procesului cognitiv (Schwanenflugel *et al*. 1999: 814).

Deşi subiecții participanți la studiu au operat intuitiv distincția dintre procesele de percepție (*perceptual processes*) şi cele de cunoaştere propriu-zisă (*knowledge processes*), verbele subsumate acestor două domenii au fost considerate unitar şi incluse în acelaşi inventar (Schwanenflugel *et al*. 1999: 822), însă trebuie remarcat că au fost luate în considerare tocmai acele unități verbale de percepție care subsumează *şi* cunoaşterea prin sensurile secundare (*see* „a vedea", dar şi „a înțelege", şi *hear* „a auzi", dar şi „a afla").

Semnificativă prin consecințe este introducerea ca parametru de analiză şi de selecție terminologică a *sentimentului cognitiv* (*cognitive feeling*), folosit în „ghidarea acțiunii şi a procesului decizional"[3]. Selecția şi analiza verbelor cognitive a fost

[2] Prezența în arealul semantic al zonei de *input* („achiziția de informație/cunoştințe") a unor „verbe de cercetare" precum *explore* „a cerceta", *question* „a investiga", *observe* „a scruta", *search* „a căuta", pentru ilustrarea *etapei* marcate de (relativă) *incertitudine* în achiziția datelor, sau a itemelor *see* „a vedea; a înțelege", *hear* „a auzi; a afla", *read* „a citi; a desluşi", *notice* „a observa" ori *learn* „a învăța; a afla", pentru etapa implicând *certitudinea*, arată că, cel puțin din perspectiva vorbitorului, *căutarea informației* este o secvență premergătoare etapei de *achiziție* a acesteia.

[3] „Importantly, certainty and uncertainty represent *cognitive feelings* which are used to guide action and decision making" (Clore & Parrott 1994: 101) (ap. Schwanenflugel *et al*. 1999: 814).

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

efectuată, aşadar, şi din perspectiva sentimentului de *certitudine* sau de *incertitudine* al vorbitorului faţă de faptele sau ideile analizate, având ca efect introducerea în corpusul lexical a *verbelor de dubiu* (*guess* „a crede, a ghici", *plan* „a face proiecte, planuri" sau *wonder* „a se întreba", de pildă).

Verbele de cunoaştere cu un anume grad de ***incertitudine*** al vorbitorului faţă de faptele analizate se referă la ***etapa de achiziţie*** (*input*) ***a informaţiei***: *check* „a verifica; a se răzgândi", *discover* „a descoperi, a afla", *examine* „a cerceta, a examina", *explore* „a cerceta, a studia", *question* „a se îndoi; a cerceta", *recognize* „a identifica, a înţelege", *observe* „a examina, a scruta; a constata, a remarca", *search* „a căuta, a cerceta", sau descriu ***etapa procesuală***/***conceptuală***: *choose* „a alege", *compare* „a compara", *decide* „a hotărî", *describe* „a descrie, a prezenta", *estimate* „a aprecia", *figure out* „a înţelege, a pricepe", *guess* „a ghici, a bănui", *invent* „a imagina, a născoci", *plan* „a planifica, a proiecta", *reason* „a judeca, a chibzui", *think* „a crede; a gândi; a imagina".

Itemele verbale marcate de ***certitudine*** presupun, de asemenea, ***achiziţia de informaţie*** (incluzând *percepţia*): *hear* „a auzi, afla", *learn* „a învăţa, a studia; a afla, a auzi", *notice* „a observa", *pay attention* „a acorda atenţie; a fi atent la", *read* „a citi; a desluşi, a descifra", *see* „a vedea; a înţelege", sau ***procesarea*** acesteia: *describe* „a descrie, a prezenta", *know* „a şti, a cunoaşte", *memorize* „a memora", *remember* „a-şi aminti", *understand* „a înţelege", înglobând în procesul de cunoaştere şi secvenţa logică a ***externalizării***: *explain* „a lămuri, a explica" (Schwanenflugel *et al*. 1999 : 824).

Polisemantismul specific acestor verbe face ca prin aceeaşi unitate verbală să se acopere mai multe secvenţe ale procesului cognitiv: *learn* „a învăţa, a studia" implică obţinerea volitivă, pe cale cultă, a informaţiei, dar şi pe cea întâmplătoare, prin sensurile „a afla, a auzi", ca şi *read*, de altfel, care trimite la modalitatea, de regulă volitivă, de obţinere pe cale cultă a informaţiei, „a citi", referindu-se, totodată, şi la secvenţa de analiză, de „desluşire şi descifrare" a acesteia. În aceste cazuri autorii au menţionat aceste verbe în arealul grafic al zonei de achiziţie a informaţiei, fără precizări suplimentare. În ceea ce priveşte verbele de percepţie acestea apar acolo unde permite sensul lor cel mai frecvent, cel propriu[4].

Referitor la organizarea câmpului teoretic al cunoaşterii din perspectivă „inocentă" se impun unele precizări lămuritoare.

Etapa de *achiziţie a informaţiei* poate fi considerată ca secvenţă iniţială a cogniţiei exclusiv în cazul obţinerii întâmplătoare, non-volitive, a informaţiei. Însă în condiţiile premeditării demersului cognitiv este evidentă existenţa, în percepţia vorbitorilor, a unei secvenţe logice premergătoare, de *căutare* sau *observare*. Această aserţiune se probează prin prezenţa în arealul semantic de *input* a unor verbe precum *explore* „a cerceta", *question* „a investiga", *observe* „a examina, a scruta",

[4] Analiza graficelor prezentate în aceste studii arată că autorii au menţionat verbele de percepţie în arealul de *input*, reprezentând etapa de *achiziţie a informaţiei*, nu pe cea de *procesare*, în care ar fi trebuit reprezentate dacă ar fi fost luate în considerare sensurile lor figurate.

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

search „a urmări" sau *read* „a citi; a desluşi", *notice* „a băga de seamă, a remarca" şi *learn* „a învăța; a afla" (Schwanenflugel *et al*. 1999: 814), implicate, evident, în lexicalizarea acestei secvențe.

În ceea ce priveşte etapa de *procesare a informației* – cuprinsă sub eticheta verbului reprezentativ *think* „a gândi" – aceasta poate fi descrisă ca un continuum finalizat prin instalarea unei stări cognitive superioare şi include, în fapt, câteva secvențe logice distincte: *reflecția* propriu-zisă asupra datelor / *analiza* datelor (cuprinzând verbele mentale care descriu activitatea propriu-zisă a intelectului: *compare* „a compara", *estimate* „a aprecia, a estima", *choose* „a alege", *describe* „a descrie", *reason* „a judeca; a raționa" etc., v. mai sus), urmată de *înțelegere* (redată prin *figure out* „a pricepe", *understand* „a înțelege"), faze logic anterioare stării cognitive finale (lexicalizată de verbul *to know* „a şti; a cunoaşte") sau definirii capacității de decizie: *decide* „a horărî".

Etapa cea mai semnificativă a cunoaşterii – *conceptuală* sau *de procesare a informației* – este, aşadar, prea largă, fragmentabilă într-un număr mai mare de secvențe logice: *reflecție* (sau *analiză*), *memorizare*, *înțelegere.*

2.3. Semnificativă atât prin vechime, cât şi prin distincțiile teoretice subtile operate asupra capacității cognitive umane şi a tipologiei acesteia, este *perspectiva lexico-semantică*. Verbele circumscrise acestui câmp lexical apar menționate în gramaticile clasice sub diverse denumiri, raportabile la un item verbal considerat reprezentativ pentru tipul de cunoaştere desemnat.

Astfel, verbele de cunoaştere erau fie înglobate sub denumirea generică de *verbe sentiendi* (Blumenthal 2007: 22) incluzând, deci, componenta senzorială în cogniție, fie grupate în câteva clase lexico-semantice diferite, implicate în redarea etapelor cognitive principale: *verba cognoscendi* al căror nucleu semantic, *cognosco*, *cognoscere*, *cognovi*, *cognitus* „a afla (cu ajutorul simțurilor), a vedea, auzi, a cunoaşte", redă etapa de primire a informațiilor, *verba cogitandi*, din *cogito*, *cogitare*, *cogitavi*, *cogitatus* „a analiza amănunțit, a reflecta, a chibzui", în care se includ iteme legate de secvența logică de reflecție mentală propriu-zisă, şi *verba sciendi*, al căror item-bază, *scio*, *scire*, *scivi*, *scitum* „a afla, a-şi da seama, a şti, a înțelege", se referă la etapa finală a cunoaşterii.

Desigur, aceste (sub)categorii apăreau alături de altele: *verba affectum, cupiendi, decernendi, dicendi, efficiendi, impediendi, iubendi, iurandi, negandi, persuadendi, putandi, rogandi, sperandi, statuendi* etc. (Biriş 2013: 34), în cadrul unei taxonomii preluate în bună parte şi de gramaticile moderne.

Interesantă prin consecințe asupra componenței lexicale a câmpului cognitiv este perspectiva unei traducătoare care constată, cu dreptate, că nu se poate vorbi despre granițe precise între sensurile verbelor de cogniție, acestea constituindu-se într-un sistem complex, dinamic, caracterizat prin două particularități: *epistemicitate* şi *evidențialitate* (Cappelli 2008: 531) (cf. infra).

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

Domeniul epistemic este reprezentat astfel ca o scală continuă – axa cognitivă – între *a şti* şi *a nu şti*, domeniul evidențial se leagă de contextul validării, element esențial al cunoaşterii, orice evaluare a probelor disponibile urmând unui proces de verificare. Conform acestui punct de vedere, *verbele de cunoaştere*, denumite ***verbe de atitudine cognitivă***, codifică date provenite pe mai multe căi epistemologice: *cunoaştere* (inferență mentală), *percepție* sau *afectivitate* (impresii, credințe) (*ibid*.), fără, însă, ca aceste secvențe să fie considerate părți integrante ale domeniului referențial cognitiv.

După cum era de aşteptat, şi în acest caz dispunerea verbelor pe axa cognitivă nu formează poziții punctuale, ci sugerează, ca şi în cazul anterior, existența unui *continuum*, de această dată în plan semantic, format din valori actualizate contextual sau dependente de parametrul stilistico-pragmatic al comunicării. Această observație are la bază, desigur, polisemia specifică itemelor caracteristice, bogata sinonimie dintre itemele corpusului lexical, dar şi unele valori semantice sesizabile strict contextual, prin care iteme din aceeaşi zonă semantică (*know* „a şti, a cunoaşte" şi *think* „a gândi; a crede", de pildă) pot ajunge în relație de antonimie (Cappelli 2008: 531 ş.u.).

Lista verbelor cognitive este, în acest caz, mai redusă (privită prin comparație cu inventarul anterior, realizat cu 10 ani mai devreme), fiind alcătuită din iteme care sunt implicate preponderent în descrierea procesului mental de reflecție şi procesare: *assume* „a presupune", *believe* „a crede", *bet* „a paria; a fi sigur de", *conjecture* „a presupune", *consider* „a crede", *doubt* „a se îndoi", *expect* „a aştepta, a spera", *fancy* „a socoti, a presupune", *feel* „a simți; a căuta o soluție", *figure* „a înțelege", *gather* „a bănui", *guess* „a-şi închipui, a fi de părere", *imagine* „a-şi închipui", *judge* „a aprecia, a considera; a decide", *know* „a şti; a cunoaşte", *presume* „a-şi închipui", *reckon* „a crede, a presupune", *see* „a vedea, a înțelege", *sense* „a înțelege, a pricepe", *suppose* „a presupune", *surmise* „a bănui, a suspecta", *suspect* „a bănui, a suspecta", *think* „a crede, a înțelege", *trust* „a avea încredere", *wonder* „a se mira; a se întreba" (Cappelli 2008: 531).

Verbele care trădează incertitudinea față de faptele analizate – *verbele de dubiu* – sunt prezente într-o proporție semnificativă: *assume*, *conjecture*, *doubt*, *gather*, *reckon*, *suppose*, *surmise*, *suspect*, *wonder*, fiind, numeric, aproape egale cu cele care implică sentimentul de certitudine al vorbitorului, în ciuda faptului că nu li se acordă un statut categorial aparte, cum se întâmplă în studiul anterior.

Pe de altă parte, având în vedere contextul sinonimic în care sunt menționate, unele *verbe de percepție* (*feel* şi *see*) ar putea lexicaliza mai degrabă *cogniția*, nefiind implicate în acest inventar prin sensurile lor proprii; *percepția*, dar şi *achiziția informației* în general, nu sunt considerate, la nivelul acestui studiu, ca etape în cunoaştere.

Trebuie menționat în acest punct faptul că deşi autoarea s-a ocupat de redarea lexicală a cunoaşterii în limba engleză, lista realizată diferă semnificativ de cea anterioară, întocmită cu un deceniu mai devreme (Scwanenflugel *et al*. 1999: 813 ş.u.).

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

Diferențele foarte mari (cele două liste au în comun numai patru iteme: *guess*, *know*, *see*, *think*) ar putea fi puse pe seama unor cauze externe, obiective (limba engleză vs. varianta ei teritorială, americană) sau subiective, care țin de unele particularități idiolectale. Deosebirile provin, însă, şi din criteriile de întocmire ale listelor verbale: unele etape, cele inițiale şi finale, referitoare la achiziția informațiilor / cunoştințelor sau la externalizarea acestora, nu sunt incluse la nivelul acestui ultim demers, ca secvențe logice ale cunoaşterii. De aici absența unor iteme precum *read, learn, study*, de pildă, prezente în studiul anterior, sau a unui verb precum *explain.* Ținta procesului cognitiv este considerată a fi atinsă, conform acestui punct de vedere, odată cu satisfacerea necesității de *a şti, a cunoaşte* (Cappelli 2008: 531), în componența logică a cogniției fiind inclusă exclusiv *etapa de conceptualizare* a datelor.

Ca o concluzie, trebuie să remarcăm faptul că verbele din ambele liste lexicalizează cogniția, unele chiar prin mai multe sensuri, acoperind secvențe logice diferite (*check* „a verifica", dar şi „a se răzgândi", *think* „a gândi, a reflecta", „a crede", dar şi „a concepe (un plan)" etc.), fiind cunoscute la nivelul unor areale geografice foarte mari ale aceluiaşi idiom cu relativ aceleaşi sensuri. Acest fapt sugerează posibilitatea implicării în redarea acestui câmp noțional a unui număr semnificativ mai mare de iteme verbale, dacă pentru aceeaşi secvență logică admitem şi includerea unor sinonime mai puțin frecvente, aserțiune valabilă pentru orice areal lingvistic, nu numai pentru cel englez.

Prezența unor unități verbale şi numai a acelora în unele inventare lexicale poate fi o chestiune de opțiune între mai multe posibilități (în fond o selecție între mai multe sinonime), explicabilă prin diverşi factori, cum ar fi componența vocabularului activ, de pildă, dar şi de existența unor particularități dialectale evidente între idiomuri înrudite genetic (variante teritoriale ale aceluiaşi idiom, conform unor cercetători).

2.4. În diverse cercetări recente, verbele cognitive au fost analizate din multiple perspective, sublinindu-se de-a lungul timpului diverse funcții, valori stilistice ori pragmastilistice ale acestora, sau modificări în comportamentul lor gramatical.

2.4.1. Astfel, este scos în evidență *rolul* fundamental pe care îl au *în comunicare* itemele de cunoaştere, prin care locutorului i se permite să-şi semnaleze propria calificare epistemică ori să subscrie la atitudinea cognitivă a altcuiva, oferind interlocutorului posibilitatea de a reacționa la informație în baza unor indici contextuali şi de comunicare (cunoştințe anterioare, valori, atitudini) (Capelli 2007: 178).

2.4.2. Întocmirea listei *primitivele conceptuale* este considerată un demers teoretic necesar, date fiind legăturile puternice de condiționare a capacității de inferență umană de unele tipare lingvistice moştenite (Wierzbicka 2004: 413–425). Acest inventar cuprinde, printre altele, şi un număr de „predicate mentale". Primitivele conceptuale („universalii semantice", concepte greu de definit sau definite lexicografic circular, nedecompozabile, considerate „constituente majore

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

ale minții omenești", aceleași în toate idiomurile existente), numără și câteva unități reprezentative pentru componenta cognitivă, „predicatele mentale": THINK, KNOW, WANT, FEEL, SEE, HEAR, prin care se consideră posibilă cuantificarea cunoașterii umane[5].

2.4.3. Unele studii circumscrise *lingvisticii funcționale*, centrate pe uz, subliniază comportamentul contextual al unor iteme verbale de cunoaștere, precum *know* sau *think*, prin care acestea se apropie de clasa adverbelor (Bybee, Scheybman 1999: 575 ș.u.), în timp ce analiza *pragmastilistică* a unor verbe de cunoaștere (în care se includ uneori și verbele de percepție) descrie calitatea acestora de *marcatori discursivi*, problematică de actualitate, intim legată de problema structurilor incidente și de comentariu din sintaxă (Dascălu-Jinga 2010: 27 ș.u, Biriș 2013: 34 ș.u.).

2.4.4. Recent începe să se contureze și să se impună perspectiva teoretică de desprindere a *verbelor de percepție* din clasa *verbelor de cunoaștere* și izolarea lor într-o clasă aparte, analiza itemelor constitutive semnalând interferențele semantice inerente dintre aceste două subansambluri (Grezka 2009: 29 ș.u.; Frankel și Lebaud 1990: 11 ș.u.). Abordările teoretice ale verbelor de percepție din lingvistica românească își însușesc această perspectivă, folosind ca principii taxonomice organele receptoare ale stimulilor fizici, supunând analizei și numeroasele extinderi de conținut dintre verbele de percepție și cele cognitive, dar vizează și o descriere a comportamentului sintactic prin care au loc aceste deplasări semantice (Nicula 2010: 65 ș.u., id. 2011: 224 ș.u.).

Trebuie remarcat faptul că verbele de cunoaștere apar semnalate în gramaticile românești ca un subansamblu lexico-semantic aparte, desigur, fără prezentarea unei liste exhaustive (indicându-se doar unele iteme specifice: *a afirma, a nega, a cunoaște, a recunoaște, a tăgădui, a deduce* etc.), dar și fără precizarea criteriilor de includere a elementelor constitutive în acest câmp (Irimia 1997: 179).

3. INVENTARUL LEXICAL AL VERBELOR DE CUNOAȘTERE ROMÂNEȘTI

3.1. Selectarea verbelor de cunoaștere românești pornește, din punctul nostru de vedere, de la câteva premise teoretice: *percepția* este o etapă premergătoare a *cunoașterii*, dar nu parte integrantă a acestui proces (dată fiind componenta ei puternic subiectivă și concretă în același timp), iar *externalizarea* informației ar putea fi înglobată în cogniție ca secvență finală, dar cu totul opțională. Etapizarea cunoașterii presupune, așadar, *achiziția* – întâmplătoare sau nu (implicit non-volitivă sau volitivă), a *informației* (sau a *cunoștințelor*) – urmată de *procesarea*

[5] După cum se poate observa, prin aceste *universalii semantice* se postulează „descompunerea" procesului cognitiv în câteva elemente fundamentale care, din punct de vedere logic, ajută la descrierea acestui proces: *gândirea* și rezultatul acesteia (*faptul de a ști/a cunoaște*), *factorul volitiv*, dar și *percepția* și *afectul*, considerate, toate, componente ale cunoașterii.

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

(*analiza* acestora, prin activitatea mentală propriu-zisă, *gândirea*) şi (eventual) de *memorarea* acesteia. Secvența finală a acestui proces, în fond ținta întregului demers cognitiv, trebuie considerată atingerea stării cognitive finale, descrisă prin verbe precum *a şti* sau *a cunoaşte*. Fiecare secvență logică implică un verb reprezentativ[6] (*a cerceta*, *a afla*, *a gândi*, *a memora*, *a cunoaşte*, cu totul opțional *a explica*) şi poate include un număr de iteme verbale aflate de regulă pe aceeaşi treaptă de generalitate în plan referențial, dar şi pe cele care descriu un raport de hiponimie față de acestea, prin sensurile proprii sau prin cele secundare, figurate sau nu[7].

3.2. Realizarea efectivă a inventarului de termeni s-a făcut prin implicarea concomitentă a două principii: (1) itemele verbale respective conțin în câmpul semantic referențial noțiunile de „observare", „învățare", „gândire" sau „înțelegere mentală" şi (2) aparțin nivelului standard al limbii literare actuale (caracterizabil prin parametrii: normat, cu circulație la nivelul actual al limbii, non-stilistic, non-dialectal). Baza lexicografică întrebuințată, urmare directă a adoptării acestor criterii, este reprezentată, în principal, de DEX (ediția din 2009), opțiune din care decurg şi câteva neajunsuri: sensurile cuvintelor sunt redate în acest dicționar conform principiului frecvenței, prima semnificație a cuvântului-titlu fiind considerată ca cea mai cunoscută şi mai des întrebuințată la momentul elaborării dicționarului, şi nu potrivit criteriului cronologic, prin care s-ar fi indicat evoluția lor de-a lungul timpului. Este dificil, dacă nu chiar imposibil de operat, aşadar, în aceste condiții, distincția teoretică dintre sensurile proprii, referențiale, şi cele secundare, de aici opțiunea pentru primul criteriu de selecție.

[6] Pentru acelaşi referent se mai foloseşte sintagma *verb parangon* (Yannick Mathieu 1997: 116).

[7] *Etapa conceptuală*/*de procesare* este reprezentată de verbul generic *a gândi*, aflat în relație de sinonimie cu alte iteme: *a chibzui, a cugeta, a judeca, a medita, a raționa*, de pildă, aflate într-un raport de (relativă) echivalență stilistică atât între ele, cât şi față de verbul generic. Pe de altă parte acest verb are statut de hiperonim față de unele iteme care descriu diverse operațiuni de logică: *a absolutiza* „a atribui în mod eronat unui fapt sau unei idei o valoare absolută prin ignorarea caracterului relativ, condiționat, limitat de celelalte laturi sau însuşiri ale faptului sau ideii respective", *a abstractiza* „a efectua o abstractizare" (*abstractizare* „operație a gândirii prin care se desprind şi se rețin unele dintre caracteristicile şi relațiile esențiale ale obiectului cercetării"), a *abstrage* „a desprinde o însuşire independent de obiectul căreia îi aparține; a judeca izolat, în afara unui context"; *a axiomatiza* „a reduce la un şir de axiome", *a conceptualiza* „a transpune o teorie în concepte", a *idea* „a imagina, a concepe scheme, planuri care urmează să fie aplicate", *a teoretiza* „a extrage şi a sistematiza ideile generale din datele unei cercetări" (DEX, s.v.). După părerea noastră, acestea sunt *verbe de activitate mentală*, care ar putea fi incluse, alături de verbul generic, în categoria celor *conceptuale*, *de procesare a informației*, în ciuda precarei lor circulații la nivelul limbajului comun. Trebuie menționate, de asemenea, şi unele iteme care pot intra în acest câmp terminologic prin acceptarea unui complement [+abstract]: *a accentua*, *a distinge*, *a nuanța*, de pildă, care pot descrie, strict contextual, operații mentale. Numărul verbelor de activitate mentală este, aşadar, foarte cuprinzător, dacă includem şi unele iteme specializate, rare, sau pe cele cu întrebuințare cognitivă strict contextuală.

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

Pe de altă parte, există un număr de verbe în al căror câmp explicativ nu apar definiții care să trimită explicit la procesul cognitiv, dar care, intuitiv, se referă la unele operații abstracte de analiză mentală (de pildă, *a estima* sau *a evalua* nu conțin în definițiile caracteristice („a evalua cu aproximație, a aprecia mărimea, valoarea etc., pe baza unor date incomplete", respectiv „a determina, a stabili prețul, valoarea, numărul, cantitatea; a calcula, a socoti") (DEX, s.v.) indicii lexicale care pot sugera faptul că avem a face cu verbe de activitate mentală). Acestea au fost inserate în acest inventar *şi* în virtutea faptului că apar în liste anterioare ale verbelor cognitive, specifice altor spații lingvistice.

O altă consecință a aplicării criteriilor de selecție o reprezintă „ocolirea" lexemelor subsumate câmpului referențial analizat, dar care sunt, din pespectiva nivelului actual al limbii (înregistrat în DEX), marcate ca *arhaisme* (este cazul pentru *a oblici* ori *a osebi*, de exemplu) sau ca *regionalisme* (*a chiti*, *a dibui*, de pildă). Au fost ignorate, conform aceluiaşi principiu, şi unele dezvoltări semantice regionale sau populare ale unor verbe de cunoaştere aflate în uzul literar: sensul „a se sfătui" al verbului *a chibzui*, sau sensul „a născoci" al verbului *a afla*, de pildă.

3.3. Inventarul lexical cuprinde în general verbe cu sensuri numeroase (itemele monosemantice sunt foarte puține şi fac parte îndeosebi din fondul neologic foarte recent), care nu sunt toate implicate în redarea câmpului semantic analizat (vezi sensul „a se găsi" al verbului *a* (*se*) *afla*). Cele mai multe verbe de cunoaştere îşi întind, însă, dezvoltările semantice, cu numeroase ramificații, în limitele acestui câmp referențial, diferențele între sensuri fiind uneori minime, exclusiv de nuanță, neimplicând apartenența la secvențe logice diferite[8]. În cazul în care verbul descrie etape cognitive diferite (de pildă verbul *a învăța* care se referă la *achiziția de cunoştințe* dar şi la *externalizarea acestora*), am recurs la practica despărțirii prin indici: *a învăța*$_1$ „a studia", respectiv *a învăța*$_2$ „a explica, a preda".

Unele etape logice ale cogniției (îndeosebi cunoaşterea marcată de *certitudine* față de faptele supuse analizei) sunt lexicalizate printr-un număr destul de redus de verbe, mai cu seamă dacă ne limităm strict la sensurile cele mai frecvente.

3.3.1. Astfel, în redarea procesului de *achiziție de informații / cunoştințe* este implicat verbul *a afla* care poate fi substituit, contextual, prin unele sinonime parțiale, *a găsi* sau *a descoperi*. În ceea ce priveşte factorul volitiv, descrierea semantică a acestor trei verbe îl poate cuprinde sau nu, în funcție de contextul de comunicare (informația se poate obține şi din întâmplare, fără căutarea prealabilă a acesteia). Prin contrast, *verbele de studiu* presupun coordonare şi deci, voință, în obținerea pachetului de cunoştințe dorit. Implicarea factorului volitiv în această acțiune conduce, deci, la obținerea informației fie pe cale cultă, prin studiu: *a citi, a lectura, a învăța*$_1$*, a studia; a se instrui*, fie prin *căutare*: *a căuta, a cerceta, a observa*.

[8] *A* (*se*) *gândi*, de pildă, prin sensurile „a-şi forma o idee despre un lucru; a reflecta, a medita", „a-i trece cuiva prin minte (că...); a crede, a socoti (că)" descrie aceeaşi etapă logică.

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

Factorul [voință] deosebește, printre altele, structura *verbelor de informare* (*a afla*, *a descoperi*, strict contextual *a găsi*) (pentru care prezența unei astfel de trăsături este opțională), de *verbele de studiu* sau de cele *de căutare,* care îl conțin în mod obligatoriu.

3.3.2. *Procesarea* propriu-zisă a *informației* sau *a cunoştințelor obținute – conceptualizarea* – implică un număr semnificativ mai mare de unități verbale: *a alege*, *a analiza, a aprecia, a chibzui, a confrunta, a confunda, a considera, a conştientiza, a cugeta, a crede, a cunoaşte* „a-şi da seama de ceva”*, a decide, a deduce, a demonstra, a echivala, a* (*se*) *gândi, a generaliza, a înțelege, a judeca, a lămuri, a observa* „a studia, a cerceta”*, a plănui, a prevedea, a pricepe, a problematiza, a raționa, a sesiza, a sintetiza, a sistematiza, a socoti, a soluționa, a specifica*, verbe în al căror câmp semantic se includ (şi) sensuri legate de *analiza*, *procesarea datelor*.

Aceste verbe lexicalizează activități mentale specifice intelectului şi cunosc, unul față de altul, un raport de sinonimie în diferite grade, de la cea parțială până la sinonimia cvasitotală (*a pricepe* şi *a înțelege*, de pildă).

Diferențele de statut dintre aceste iteme provin, în general, fie din particularitățile stilistice încă evidente ale fiecărui item în parte (de exemplu, *a judeca* sau a *raționa* față de *a gândi*, nesubstituibile în contexte juridice, respectiv de teorie matematică), fie din faptul că redau secvențe diferite ale unui proces mai amplu (de exemplu *a analiza* față de *a demonstra*, sau *a sistematiza* față de *a sintetiza*, raportabile la etape logice diferite ale aceluiaşi raționament etc.).

Unele iteme denumesc activități mentale specifice, aflate în raport de particularitate față de activitatea generică de „gândire” (*a deduce, a confrunta,* sau *a compara* față de *a gândi*, de pildă), acoperind în plan referențial diverse procese mentale particulare care descriu fațete sau secvențe diferite ale procesului de gândire (*a analiza*, *a echivala, a generaliza*, de pildă, implicate în redarea procesării propriu-zise a informației, față de *a decide, a hotărî*, sau *a soluționa*, care sunt legate de finalul unei asemenea secvențe logice).

3.3.3. Încheierea etapei *conceptuale*, *de procesare*, este considerată atingerea unei stări cognitive superioare, în a cărei descriere intră puține elemente: *a cunoaşte, a şti*. Această fază superioară a cunoaşterii trebuie precedată, după părerea noastră, de o secvență distinctă care se referă la „înțelegerea informației” (vezi verbele *a înțelege*, *a pricepe*, *a realiza* „a-şi face o idee precisă despre ceva”, care se referă la o altă realitate decât verbele *a gândi*, *a raționa* sau *a socoti*, bunăoară), obligatorie în procesul cognitiv, necesar anterioară stării cognitive ultime, în care are sens verbul *a şti*. Etapizările anterioare ignoră, de regulă, această treaptă şi includ itemele specifice în categoria mai largă a *verbelor conceptuale* / *de procesare*[9].

[9] Diferența în plan logic dintre aceste secvențe se poate urmări şi prin apartenența verbelor specifice la tipuri semantice diferite: *a înțelege* şi *a pricepe* sunt verbe de *proces punctual*, non-durative, spre deosebire de cele mai multe unități verbale *de procesare*, incluse în categoria *verbelor de activitate* (vezi *a cugeta*, *a gândi, a judeca, a raționa* etc.), compatibile cu aspectul durativ.

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

3.3.4. Secvența *memorizării,* logică în continuitatea unor verbe de informare propriu-zisă, este în general inclusă în nucleul semantic al verbelor cognitive de procesare (de unde posibilitatea redării etapei de memorizare prin verbe precum *a învăța*, de pildă). Lexicalizarea acestei etape se face prin câteva iteme relativ sinonime: *a-şi aminti, a memora, a memoriza.*

3.3.5. În redarea etapei opționale de *externalizare a cunoştințelor* sau *a informației* sunt implicate în general verbe cu conotație dicendi – *a explica, a aminti, a lămuri* – pentru contextele non-educaționale (sau *a învăța*$_2$, *a preda*, dacă includem în acestă ecuație şi particularități ale cogniției din sistemul educațional).

3.4. *Verbele* marcate *de dubiu în analiza datelor* sunt relativ puține, şi redau atitudinea de rezervă față de informațiile / cunoştințele obținute: *a bănui, a ghici, a presupune, a suspecta,* sau trimit la unele *procese mentale* propriu-zise, conotate pozitiv: *a estima, a evalua, a imagina, a inventa* „a plăsmui lucruri care nu existau înainte", *a-şi închipui*, *a presupune*, *a prognoza, a pronostica* sau dimpotrivă, implicând o atitudine răutăcioasă, de negare sau falsificare a realității: *a inventa* „a spune minciuni"*, a născoci, a plăsmui, a scorni, a urzi.*

3.5. Trebuie remarcat în acest punct şi faptul că anumite *verbe de învățare*, „*de gândire*" sau „*de înțelegere*", referitoare la ordonarea mentală a informațiilor obținute în urma *procesului de achiziție de informații / cunoştințe,* provin din deplasări semantice (de tip metaforic sau metonimic) ale unor unități verbale specifice, prin sensurile lor fundamentale, altor domenii noționale (*a aborda*, *a rumega, a stăpâni*, *a urzi*, de pildă). Uzul acestor verbe cu sens figurat, legat de *cunoaştere* în diversele ei etape, este general cunoscut, relativ vechi şi înregistrat în dicționare (*a aborda* circulă şi cu sensul, figurat, „a începe studierea unei probleme; a trata o problemă", *a rumega* cunoaşte uz şi cu accepția „a medita pe îndelete asupra unui fapt, a-l examina îndelung", *a stăpâni* cunoaşte, strict contextual, în combinație cu un nominal abstract, nume de domeniu noțional, şi sensul „a cunoaşte foarte bine un domeniu de activitate, o specialitate, o doctrină", „a poseda cunoştințe temeinice (teoretice sau practice), într-un anumit domeniu", *a urzi* trimite, strict contextual, în vecinătatea unor nume specifice, la activitatea de prelucrare mentală a unor date imaginare (în general inclusă în *dubiu*), prin sensul figurat „a născoci, a scorni, a plăsmui" (DEX, s.v.).

Stocul verbelor cognitive specifice registrului literar standard nu cuprinde aceste unități, însă acestea reprezintă elementul de expresivitate al unei comunicări, fără a putea fi marcate ca neliterare.

4. OBSERVAȚII. CONCLUZII

4.1. Problematica verbelor de cunoaştere prezintă mai multe aspecte supuse discuției care vizează atât planul referențial, cât şi pe cel al expresiei. Ni se pare

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

semnificativ faptul că în mai multe studii interesate de domeniul cunoaşterii umane se întrebuințează acelaşi termen, ***continuum***, pentru a descrie, pe de o parte, modalitatea în care este percepută, la nivelul vorbitorilor, curgerea fluxului logic de procesare a informației (sau a pachetului de cunoştințe) între punctul de achiziție (*input*) şi cel de externalizare (*output*) a acesteia şi, pe de altă parte, pentru a evidenția, în planul expresiei, valorile semantice multiple pe care verbele subsumate domeniului le capătă în funcție de contextul (pragmatic sau pragmastilistic) de comunicare, făcând ca trecerea dintre diversele etape logice ale cunoaşterii să poată fi „acoperită" prin diverse nuanțe contextuale[10]).

4.2. ***Itemele*** care lexicalizează procesul de cunoaştere sunt, după părerea noastră, ***mai numeroase*** decât cele indicate în studiile anterioare, preocupate de această componentă. Listele anterioare, întocmite pentru un alt spațiu lingvistic, inventariază verbe implicate în cunoaştere în aspectele ei generale, şi cuprind, în final, numai elemente neutre stilistic, general cunoscute. Dublarea numărului de iteme prin implicarea elementelor cu circulație în spațiul dialectal american, cunoscute, însă, deopotrivă, la nivelul idiomului insular, cu care acestea se află, de altfel, în raport de sinonimie, pentru a ne referi la studiile legate de acest spațiu lexical, pledează în acest sens.

În ceea ce priveşte verbele de cunoaştere românești, acestea sunt numeroase chiar limitându-ne numai la sensurile cu frecvență ridicată, indicate ca atare în DEX. Factorii sunt diverşi: bogata sinonimie a limbii române care acceptă numeroase lexeme în denominația aceluiaşi referent (*a cugeta, a gândi, a judeca, a raționa*, strict contextual *a procesa*, de pildă, pentru redarea activității de „a gândi") sau existența unor perechi etimologice perfect sinonime (*memora* şi *memoriza*, de exemplu).

Referitor la verbele de cunoaştere aflate într-o relativă relație de sinonimie, unele cunosc anumite nuanțe particulare specifice care definesc nişa referențială proprie (*a pricepe* şi *a înțelege* sunt implicate, ambele, în redarea fazei logice de înțelegere, dar numai *a pricepe* redă, de pildă, şi „îndemânarea fizică"), deosebirea fiind dată de existența unor particularități stilistice (*a judeca* şi *a raționa* sunt sinonime aproape totale în contexte literare şi neutre sitilistic, dar numai *a judeca* implică şi relația cu limbajul juridic). Prin existența acestor tipuri de particularități se permite, în fond, ca toate unitățile verbale care descriu acest gen de relație semantică sau stilistică să fie acceptate în componența câmpului analizat.

Numărul verbelor de cunoaştere poate creşte, de asemenea, dacă sunt aduse în discuție şi elementele de expresivitate, care se referă la acest proces prin sensurile secundare, mai puțin cunoscute (*a stăpâni*, sau *a urzi*, de pildă), sau, dacă putem

[10] *Know* „a şti, a cunoaşte" poate ajunge, strict contextual, în relație de antonimie cu *believe* „a crede, a socoti", sau cu *think* „a gândi; a crede, a socoti" de pildă, verbe cu care împarte, prin sensul propriu, aceeaşi zonă semantică.

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

include unele sinonime parțiale, cognitive contextual (*a aproxima* pentru *a evalua* sau *a estima*, sau *a opta* pentru *a alege*, de pildă).

4.3. Legat de ***componenta referențială*** a cunoaşterii, trebuie precizat faptul că fluxul logic dintre *etapa de achiziție* şi cea *de externalizare a informației* a fost segmentat într-un număr de secvențe care implică un anume tip de activitate şi o anumită finalitate. *Etapa de procesare* a datelor obținute anterior este, însă, extrem de cuprinzătoare, incluzând, în fapt, un număr mai mare de operații mentale, specifice intelectului, dar care pot fi acoperite, referențial printr-un singur item generic, cuprinzător, *a gândi*. Față de acest item generic mai multe verbe descriu un raport logic aproape identic cu cel implicat în redarea relației general-particular. Pe de altă parte, toate aceste verbe pot fi (sub)grupate conform criteriului apartenenței la aceeaşi secvență logică: *analiza mentală* propriu-zisă, urmată de *înțelegerea datelor*, uneori de *conturarea capacității decizionale*, aproape concomitent cu *instalarea stării cognitive finale,* reprezintă etape mai strânse, dar distincte, subsumate celei de *procesare* a datelor.

4.4. Referindu-ne la etapa fundamentală de *achiziție a informației*, ar trebui acceptată, după părerea noastră, poziția conform căreia percepția directă (prin simțuri) se exclude ca modalitate epistemologică. Componenta subiectivă a stimulului fizic, de unde şi posibilitatea introducerii parametrului „patologie" în interpretarea mentală a datelor obținute pe acestă cale, pledează convingător în acest sens.

BIBLIOGRAFIE

Anderson & Krathwohl 2001 = Lorin Anderson, David Krathwohl (eds.), *A taxonomy for learning, teaching and assesing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*, Boston, Allyn and Bacon.

Biriş 2013 = Gabriela Biriş, *Verbe de cogniție cu potențial de pragmaticalizare*, în Ofelia Ichim (ed.), *Tradiție şi inovație – identitate, alteritate: paradigme în evoluția limbii şi culturii române*, Iaşi, Editura Universității „Al. I. Cuza", p. 33–48.

Bloom *et al.* 1956 = B. S. Bloom, M. D. Engelhart, E. J. Furst, W. H. Hill, D. R. Krathwohl, *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals.* Handbook I: *Cognitive domain*, New York, David McKay Company.

Blumenthal 2007 = P. Blumenthal, *Verbes cognitifs en français médiéval*, în Dahmen W. & Schlösser, R. (eds.), *Sexaginta – Festschrift für Iohannes Kramer*, Hamburg, Buske, p. 21–41.

Bybee, Scheybman 1999 = J. Bybee, J. Scheybman, *The effect of usage on degrees of constituency: the reduction of don't in English*, în „Linguistics", 37, p. 575–596.

Cappelli 2007 = Gloria Cappelli, *Translating English verbs of cognitive attitude into Italian: the difficulties of mapping two apparently equivalent complex systems*, în G. Cappelli şi S. Masi (eds.), *Lexical complexity: theoretical assessments and translational perspectives*, Pisa, Pisa University Press, 2nd draft, p. 177–201.

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

Cappelli 2008 = Gloria Cappelli, *Antonymy and verbs of cognitive attitude: when know is the opposite of think and believe*, în M. Bertuccelli Papi, A. Bertacca şi S. Bruti (eds), *Threads in the Complex Fabric of Language*, Pisa, Pisa University Press, p. 529–546.

Cazacu 1950 = Boris Cazacu, *Despre înţelesul unor verbe „sentiendi”*, în „Studii şi cercetări lingvistice”, 1, p. 257–264.

Clore & Parrott 1994 = G. L. Clore, W. G. Parrott, *Cognitive feelings and metacognitive judgements*, în „European Journal of Social Psychology”, nr. 24, p. 101–115.

D'Andrade 1987 = R. D'Andrade, *A folk model of the mind*, în D. Holland & N. Quinn (eds.) *Cultural models in language and thought*, Cambridge, Cambridge University Press, p. 112–148.

Dascălu-Jinga 2012 = Laurenţia Dascălu-Jinga, *Verbul a şti: funcţii şi valori discursive*, în Şt. Colceriu (ed.), *Bătrânul înţelept de la Pylos. Volum omagial dedicat lui Andrei Avram la optzeci de ani*, Bucureşti, Editura Academiei, p. 27–38.

DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române* (ediţia a II-a revăzută şi adăugită), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

DSL = A. Bidu-Vrănceanu, C. Călăraşu, L. Ionescu-Ruxăndoiu, M. Mancaş, G. Pană Dindelegan, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Editura Nemira, 2001.

Franckel, Lebaud 1990 = J.-J. Franckel, D. Lebaud, *Les figures du sujet. À propos des verbes de perception*, *sentiment*, *connaissance*, Gap/PARIS, Ophrys.

Gabrea 1965 = M. Gabrea, *Construcţii incidente – aspecte morfologico-sintactice şi stilistice*, în „Limba Română”, 14, 5, p. 533–544.

GALR = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunţul*, Valeria Guţu Romalo (coord.), Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005, ediţia a II-a, 2008.

GBLR = *Gramatica de bază a limbii române*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.

García-Miguel, Comesaña 2004 = J. M. García-Miguel, S. Comesaña, *Verbs of cognition in Spanish: constructional schemas and reference points*, în A. Silva, A. Torres şi M. Gonsalves (eds.), *Linguagem*, *Cultura e Cogniçao: Estudos de Linguística Cognitiva*, Almedina, p. 399–419, http://webs.uvigo.es/ adesse/textos.

Goddard, Wierzbicka 1994 = C. Goddard, A. Wierzbicka (eds.), *Semantic and Lexical Universals – Theory and Empirical Findings*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.

Goddard, Wierzbicka 2002 = C. Goddard, A. Wierzbicka (eds.), *Meaning and Universal Grammar: Theory and Empirical Findings*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins.

Grezka 2009 = Aude Grezka, *La polysémie des verbes de perception visuelle*, Paris, L'Harmattan.

Hall, Scholnick, Hughes 1987 = W. S. Hall, E. K. Scholnick, A. T. Hughes, *Contextual constraints on usage of cognitive words*, în „Journal of Psycholinguistic Research”, 16, p. 289–310.

Herbst 2007 = Thomas Herbst, *English Valency Structures – A first sketch*, EESE 2/99, webdoc.gwdg.de.

Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Polirom.

Nicula 2010 = Irina Nicula, *Lexicul verbelor de percepţie. Delimitări şi clasificări*, în *Studies in Linguistics and Communication*, Bucureşti, Paralela 45.

Nicula 2011 = Irina Nicula, *Utilizări ale verbului A VEDEA în româna vorbită*, în ROVA: 224–233.

Pop 1991 = L. Pop, *„Incidenţa” incidentelor*, în „Studii şi cercetări lingvistice”, 42, 3–4, p. 73–87.

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)

Pop 2009 = L. Pop, *Quelles informations se pragmatisent? Le cas des verbes plus ou moins marqueurs*, în „Revue roumaine de linguistique", LIV, 1–2, p. 161–172.
Renzi 1973 = L. Renzi, *Il campo semantico di «conoscere»*, în *La Traduzzione. Saggi e Studi*, Trieste, LINT, p. 377–385.
Rodríguez Somolinos 2003 = A. Rodríguez Somolinos, *Un marqueur discursif du français parlé: écoute ou l'appel à la raison*, în „THÉLÈME. Revista Complutense de Estudios Franceses", número extraordinario.
ROVA = Laurenţia Dascălu Jinga (coord.), *Româna vorbită actuală: corpus şi studii*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2011.
Schwanenflugel *et al*. 1999 = P .J. Schwanenflugel, M. Martin, T. Takahashi, *The organization of verbs of knowing: evidence for cultural commonality and variation in the theory of mind*, în „Memory & Cognition", 27 (5), p. 813–825.
Shirt 1975 = D. Shirt, *Les „verba cogitandi" dans les constructions interrogatives en ancien français*, în „Revue de linguistique romane", 39, p. 351–380.
Stenstrom 1994 = A. Stenstrom, *An Introduction to Spoken Interaction*, London, Longman.
Yannick Mathieu 1997 = Yvette Yannick Mathieu, *Un classement sémantique des verbes psychologique*, în *Cahiers du CIEL, 1996-1997, LADL & LLI, Université Paris 7*, p. 115–133.
Yokogoshi 2007 = Azusa Yokogoshi, *The structure of small clause predication. The textual function of their heads* în *HERSETEC*, I, 1, p. 173–189.
Wierzbicka 2004 = A. Wierzbicka, *Conceptual primes in human languages and their analogues in animal commincation and cognition*, în „Language sciencies: a world journal of the science of language", vol. 26, nr. 5, p. 413–441.

CONSIDERATIONS REGARDING THE ROMANIAN COGNITIVE VERBS

(Abstract)

In this article we discuss upon few semantic criteria due to which one could select the Romanian knowledge verbs, in order to establish the components of the cognitive field.

Therefore we have not considered *direct cognition* (i.e. *physical perception*) to be a cognitive manner for the *information input*, besides the fact that cognitive process should not involve as a final stage the passing forward of the information / knowledge to another Speaker (*externalyzing stage* represented by the verbal item *a explica „to explain"*).

The *input* stage includes verbs of *volitive attitude* (*a studia „to study"*, *a învăţa „to learn"*, *a citi „to read"* etc.) or, on the contrary, of *no-volitive attitude* (*a afla* (*din întâmplare*), *„to find out* (*by chance*)*"*, *a remarca „to notice"*). As for the logical stage of *processing the information*, to whom one may refer to by the item *a gândi „*to *think"*, we consider this involves and other logical sequences, the *understanding* one at least (i.e. *a înţelege „to understand"*, *a pricepe „to realise"*).

Cuvinte-cheie: verbe cognitive româneşti, criterii de selecţie, categorii lexico-semantice.

Keywords: Romanian cognitive verbs, selectivity criteria, lexical-semantical classes.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti"
al Academiei Române, Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13
emaidima@yahoo.com

BDD-A25721 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 06:10:08 UTC)